

Obor: 06 Zdravotnictví

## **CANISTERAPIE V GERIATRII**

Kristýna Audiová, Lenka Gavulová, Lenka Kačmáriková  
Střední zdravotnická škola Karviná  
Vedoucí práce: Mgr. Ivona Buryová  
Karviná 2001

### **Prohlášení**

Prohlašujeme, že jsme tento úkol vypracovaly samostatně a uvádíme zde veškerou použitou literaturu.

### **Poděkování**

Děkujeme pani učitelce Mgr. Ivoně Buryové za odborné vedení, cenné rady a konstruktivní připomínky. Náš velký dík patří hlavní sestře Domova důchodců L. Langhamerové, která nám umožnila realizaci projektu. Kolektivu zdravotních sester za vstřícnost, hluboký zájem o naši práci a vytvoření optimálních podmínek pro uskutečnění projektu v jejich zařízení.

### **Motto**

*"Člověk může být jen tehdy člověkem, když je součástí lidské společnosti. Pokud je člověk izolovaný, nemůže rozvíjet svou lidskost. Jeden závisí na druhém, musí se někomu svěřit a ostatní ho musí vzít na vědomí. Každý "JÁ" potřebuje svoje "TY", každé "MOJE" potřebuje "JEHO" nebo "JEJÍ". Totéž platí pro všechny, pro zdravé i nemocné, pro chytré i mentálně postižené. Společnost v jakékoliv podobě je to nejdůležitější pro každého člověka."*

### **Úvod**

#### **1. Canisterapie**

##### **1.1 Historie**

##### **1.2 Terapeutické působení psa na člověka**

#### **2. Pes v Domově důchodců**

##### **2.1 Ošetřovatelský personál**

#### **3 Statistické údaje**

#### **4 Projekt Canisterapie**

##### **4.1 Charakteristika prostředí**

#### **5 Realizace projektu canisterapie**

##### **5.1 Hodnocení dosavadních výsledků**

#### **6 Nový způsob realizace**

##### **6.1 Přerušování projektu**

#### **7 Resumé**

#### **Závěr**

#### **Literatura**

#### **Příloha**

### **Úvod**

Celkem 1105 starých lidí ročně si dobrovolně vezme život.

A proč? Pocity opuštěnosti, osamělost, syndrom čtyř stěn, pocit neužitečnosti a ztráty důvodu k žití. Existenční možnosti starých a chronicky nemocných lidí, kteří jsou odkázáni na pomoc druhého člověka, jsou léčebny dlouhodobě nemocných, oddělení následné péče, domovy důchodců. S rozvojem civilizace a dnešním hektickým způsobem života je stále menší ochota lidí v produktivním věku starat se o své starší a nemocné příbuzné. Problém souvisí i s bytovou politikou z předchozích let. Jako studentky třetího ročníku Střední zdravotnické školy v Karviné chodíme na odbornou praxi do nemocnice. Na oddělení interny a chirurgie jsme svědky situací, kdy pacienti po sdělení lékaře, že budou přeloženi na odd.následné péče,

nebo do léčebny dlouhodobě nemocných, ztrácejí chuť k životu, přestávají komunikovat, odmítají spolupracovat. Poznání, že vlastní rodina nemá o ně zájem, vyvolává u nich těžkou depresi a mají jen jediné přání - umřít. V předmětu psychologie jsme viděly film canisterapie u autistického chlapce a nevěřily jsme, že je možné změnit jeho výraz ve tváři, vztah k okolí canisterapeutickou metodou. Forma psychoterapie s pomocí psa nás zaujala natolik, že jsme se na začátku školního roku přihlásily do canisterapeutického kroužku. Scházely jsme se dvakrát týdně a uvažovaly o možnostech praktického využití canisterapie v našem městě. Chtěly jsme se zaměřit na staré, opuštěné lidi. Vedoucí kroužku, paní učitelka Buryová nás informovala o sociálních ústavech, kde se tato metoda praktikuje a způsobu canisterapie. Zajímali nás Domov důchodců ve Frýdku Místku, kde mají s canisterapií už rok zkušenosti. Naším záměrem bylo pomoci starým a opuštěným lidem canisterapeutickou metodou. Rozhodly jsme se navázat na získané informace a zvolily Domov důchodců v Karviné. Začaly jsme stejnou organizační metodou, kterou používaly ve Frýdku-Místku. Výsledky prvních návštěv nás neuspokojily, a proto jsme vymyslely a úspěšně uvedly do praxe metodu individuální. Následná realizace našeho záměru byla tak úspěšná a výsledky zajímavé, že jsme se rozhodly prezentovat naši činnost v soutěži SOČ.

[zpět na obsah](#)

## 1 Canisterapie

Canisterapie je označení způsobu terapie, při které se využívá blahodárného působení psa na člověka. Je jednou z forem tzv. zooterapie, která využívá zvířat k různým formám terapeutického kontaktu s člověkem.

### 1. 1 Historie

Zooterapie je velmi stará. Už ve starém Řecku věděli o pozitivním působení zvířat na lidi. Canisterapie se provozovala příkladem malých psů na nemocná místa, což byl také oblíbený způsob léčby revmatismu na hradech ve středověku. Zooterapie v dnešním slova smyslu nastoupila už v osmnáctém století. Existovaly kliniky, kde se používali králíci a drůbež, jako nástroj terapie pomáhali zvýšit sebekontrolu a přijmout odpovědnost. Od té doby se zvířata izolovaně používala k dosažení komunikačních dovedností u pacientů. V roce 1792 byla v Anglii založena klinika s cílem pečovat o duševně nemocné, nikoliv vězeňským způsobem, jak bylo v té době obvyklé, ale způsobem aktivizujícím. K tomuto účelu patřila mimo jiné i podpora k chování zvířat. V Německu v péči o epileptiky. Je rovněž zajímavé, že známí psychoanalytici Freud a Sullivan měli vždy ve své ordinaci psy, ačkoliv nám není známo, zda tato zvířata hrála roli v terapeutickém procesu. Boris Levinson, americký psychiatr, se v 70. letech minulého století zajímal o vztah mezi člověkem a zvířetem. Všiml si náhodného setkání svého psa a postiženého člověka, který nikdy s Levinsonem nekomunikoval, ale o psa zájem měl. Levinson zformuloval hypotézu, podle níž zvířata nepředstavovala způsob léčby, ale působila jako "sociální katalyzátor", který zahajuje a podněcuje sociální kontakt. Psi byli chováni v ústavu, aby bylo možno prostudovat jejich chování. Negativním prvkem bylo štěkání psů, na které si stěžoval personál ústavu. Štěkání však slyšeli i klienti ústavu, na které mělo nečekaný účinek. Pacienti, kteří předtím odmítali komunikovat s personálem, se začali dotazovat, zda by si mohli pohrát se psy, které slyší, nebo jestli by se o ně mohli starat. Počáteční zkušenosti se vztahem pacientů a psů vedly k návrhu studie, jejímž cílem bylo zhodnocení terapie zvířecími miláčky. Byla podniknuta řada interdisciplinárních výzkumů lékařského a psychologického charakteru, aby se využil léčebný potenciál zvířat. V současné době vidíme systematické a kontrolované využívání psů jako "pomocných terapeutů".

### 1.2 Terapeutické působení psa na člověka

Úspěch této terapie je podpořen faktem, že pacienti často akceptují "psí lásku" mnohem snadněji než náklonnost lidí. Specifické znaky, které činí psy tak oblíbenými v podpůrné terapii, jsou schopnosti poskytovat kladné emoce a dotykový kontakt v každé době a za každé situace. Terapie se psem je příležitost, jak uvést pacienta do reality. Nejen že se díky interakci se zvířetem a jeho reakcemi posiluje jeho vlastní systém sebehodnocení, ale zároveň si pacient začíná být vědom limitů vlastního chování a zákonitostí vzájemného působení. Důležitou roli hraje i nonverbální komunikace. Bylo dokázáno, že deficit nonverbálního kontaktu mezi lidmi může vyvolat silný pocit ohrožení. Psi jsou často objektem fantazie pacienta, jeho potřeb a přání a díky "jazyku" očí, hlavy a těla jsou psi bráni jako partneři zcela otevření a čestní bez racionálního vysvětlení a vedlejších motivů. Problémy, které se vyskytují v komunikaci mezi

lidmi, jsou zde minimalizovány. Psi mají podstatný význam v procesu nonverbální komunikace i tím, že vyvolávají důvěru, jistotu a pocit bezpečí a zároveň zmenšují pocity nedůvěry, odcizení a nízkého sebehodnocení. Výzkum mimoslovní komunikace ve vývoji člověka - oční kontakt, dotyk, mimika a gestikulace - vedl k využití psů na psychiatrických klinikách v případech nedostatku komunikativních dovedností nebo odmítání kontaktu u pacientů.

## 2 Pes v domově důchodců

Zvířata vyžadují orientaci na budoucnost. Prostředí v domově důchodců nedává možnost zabývat se aktivní péčí a tím si získat lásku a úctu. Zvířata jsou živé bytosti, o které se člověk může a má starat. Člověka milují a respektují, i když je starý. V domovech schází aktivní komunikace a možnost dávat a přijímat něžnost. Zvířata jistě nemohou nahradit lidskou přichylnost, ale tělesným kontaktem se zvířaty lze prožívat hluboce lidskou potřebu něžnosti. Někteří lidé se stydí za své stáří a za to, jak vypadají. Ale v kontaktu se zvířaty platí jen vnitřní hodnoty.

### 2.1 Ošetřovatelský personál

Vztah mezi pacienty a ošetřovateli je často napjatý. Společná radost nebo smích uvolňují a spojují. Potřeba pacientů vyžadovat pozornost ošetřovatelů se snižuje. Studie z Německa, USA a Austrálie ukázaly, že zvířata v domovech důchodců dokonce brání vzniku obávaného syndromu "vyhoření" (Burn-out-Syndrom) - tedy emocionálního vyčerpání lidí v ošetřovatelských povoláních, způsoben neustálou konfrontací s nemocí, smrtí a frustrujícím poznáním, že svěřeným pacientům často nemohou účinně pomoci. Na rozdíl od lidských ošetřovatelů jsou zvířata proti tomuto fenoménu imunní. Zvíře neví, že pacientovi zbývá třeba už jen několik týdnů života, anebo naopak že bude po léta jen bezmocně vegetovat. Nezatížena takovými úvahami zvířata potkávají obyvatele domova s konstantně dobrou náladou, která působí nakažlivě i na ošetřovatelský personál. Díky své funkci katalyzátorů mezilidských kontaktů dávají ošetřovatelům vždy znovu pocity úspěchu.

## 3 Statistické údaje

Podle statistické ročenky Ministerstva zdravotnictví potřebuje u nás stálou ústavní péči asi 130 000 lidí. Z toho polovina potřebuje péči trvale na lůžku. Lůžek je k dispozici pouze 35.000 a jejich počet se stále snižuje. Podle J.M.Siegela (Journal of Personality and Social Psychology No.58, str.1081-1086) z roku 1990, vykazují majitelé psů o 21% menší návštěvnost lékaře, než lidé bez psa. Jsou celkově duševně i tělesně zdravější a soběstačnější. Úměrně klesá i spotřeba léků, zejména sedativ a antidepresiv. Zajímavé ale je, že majitelé koček mají spotřebu léků nižší jen o 16% a stejně nižší je i nemocnost. Zde je naprosto jasný vliv pravidelných procházek se psím přítelem na zdravotní stav majitele.

## 4. Projekt canisterapie

**Název projektu:** Vliv canisterapie na geriatrické klienty v domově důchodců

**Cíl projektu:** Odstranění komunikačního bloku, uspokojení psycho-sociálních potřeb

**Realizátor:** Studentky SZŠ Karviná:

Lenka Gavulová, Lenka Kačmáriková,

Kristýna Audyová, Lucie Hanáková, Petra Onderková, Lucie Zatloukalová

Majitelka a chovatelka psů:

Mgr.Buryová - chovatelská stanice plemene Shih-tzu

**Místo realizace:** Domov důchodců Karviná-Nové Město

**Metodologie:** Pro canisterapii byli vybráni: čtyřletý pes Kevin, dvě dvouleté fenky plemene Shih-tzu: Aninka, Haiti a tříletý střední pudl Artur.

Psi jsou řádně očkovaní a v pravidelné péči veterinárního lékaře. Vhodnost psů je dána povahou plemen a na doporučení zkušených kynologů.

#### **Metody:**

1. Motivační
2. Demonstrační
3. Pozorování

**Harmonogram:** Začátek: říjen 2000

hodnocení: únor 2001

průběžné konzultace a monitorování výsledků canisterapie bude probíhat v zájmového kroužku.

**Dokumentace:** Písemné záznamy o průběhu canisterapie, fotografie, videozáznam

## **4.1 Charakteristika prostředí**

Domov důchodců v Karviné je moderní sociální zařízení. Je rozdělen na část otevřenou, kde bydlí mobilní klienti a uzavřenou pro imobilní obyvatele domova, kteří vyžadují zvýšenou ošetrovatelskou péči. Součástí objektu je uzavřené oddělení pro psychotiky. V přízemí je vrátnice a dvě společenské místnosti s televizí. **Oddělení A** je samostatnou jednotkou kde, je deset pokojů, kuchyňka, sesterna, vyšetřovna a sociální zařízení. V pokojích jsou dvě lůžka. Jejich zařízení a osobní věci charakterizují obyvatele, kteří zde žijí. V zadní části traktu je tzv. pracovní místnost pro denní zaměstnávání klientů domova. V prvním patře jsou dvě oddělení pro imobilní obyvatele. Stavební struktura je stejná, jako v nemocničním zařízení. Na pokojích jsou čtyři lůžka a vybavení je skromnější. Ve třech pokojích jsou televize. Letos proběhla v celém objektu domova rozsáhlá rekonstrukce. Bezbariérový přístup a estetizace všech prostor jistě zpříjemní život obyvatel a práci zdravotnického personálu.

## **5. Realizace projektu canisterapie**

Domov důchodců a jejich obyvatele známe již z exkurzí konaných v rámci odborné praxe. Proto jsme se rozhodly uskutečnit náš záměr zde. Předem jsme si telefonicky domluvily schůzku s vrchní sestrou L. Langhamerovou a stručně ji informovaly. Na první setkání jsme s sebou vzaly materiály o canisterapii a koncepci našeho projektu. Vrchní sestru potěšil náš zájem a ubezpečila nás svou podporou. Slíbila nám, že bude na provozní schůzce zaměstnanců informovat zdravotnický personál a ostatní zaměstnance o našem projektu. Další schůzky se zúčastnily obě staniční sestry rehabilitační a pracovnice pro ergoterapii. Domluvily jsme společně první návštěvu. Sestřičky navrhly pro první kontakt se psem vhodné klienty a místnost. My jsme je zase informovaly o psech a o naší představě první návštěvy. Vysvětlily jsme jim cíl našeho záměru a požádaly je o spolupráci v oblasti pozorování změn chování zúčastněných obyvatel domova. Po této schůzce jsme měly dojem, že náš nápad byl přijat trochu skepticky. Bylo nám naznačeno, že myšlenka canisterapie je zajímavá ale výsledky se pravděpodobně nedostaví.

### **Prohlášení**

Uskutečnila se 31. října 2000. Přivedly jsme pejska, plemene Shih-tzu, Kevina. Má čtyři roky a byl v minulosti již pro canisterapii použit. V pracovní místnosti už na nás čekalo osm obyvatel domova důchodců, kteří byli o naší návštěvě dopoledne informováni. Kevin vzbudil všeobecnou pozornost přítomných svou zvědavostí. Pobíhal od jednoho ke druhému, zvědavě všechny očuchával a loudil pamlsek. Vzaly jsme sebou piškoty, které jsme rozdaly všem přítomným, aby na sebe upoutali Kevinovu pozornost. K našemu údivu, někteří piškot snědli. Názorně jsme tedy ukázaly, jak podávat pamlsek psovi, který nedočkavě "panáčkoval", a rozdaly piškoty znovu. Někteří automaticky piškot snědli, jiní začali postupně Kevinovi piškoty nabízet. Zaujal nás starší pán, který chování psa pozorně sledoval a opakovaně ho k sobě lákal. Na rozdíl od ostatních byl psem fascinován a Kevin se také často zdržoval v jeho blízkosti. Zkusily jsme s ním navázat rozhovor, ale odpovídal nesrozumitelně a trochu s nechtí. Vzal si Kevina do náruče a přitiskl svou hlavu k jeho. Pes mu olízl tvář a starý pán ho pohladil. Ostatní klienti domova sledovali několik minut jejich počínání a pak začali někteří netrpělivě přivolávat Kevina k sobě. Od začátku jsme si všech osm lidí rozdělily mezi sebe aby neměli pocit, že se všem nevěnujeme stejně. Ptaly jsme se

na jejich zkušenosti se psy, zda-li nějakého měli apod. Většina s námi navázala rozhovor bez problémů. Hovořili o sobě, o rodině a dětech. Kevin opět pobíhal mezi nimi, loudil piškoty, nechával se hladit. Postupně si všichni vzali psa na klín a mazlili se s ním. Jedna paní se netrpělivě kývala na židli a chovala se úplně jinak, než ostatní. Po celou dobu nepromluvila ani slovo. Nejvíce ze všech se snažila Kevina u sebe udržet. Natahovala po něm ruce a netrpělivě mu házela piškoty. Zdálo se, že trpí poruchou řeči. Zdravotní sestry, které stály opodál, ji s překvapením sledovaly a naznačovaly nám, že právě ona trpí komunikačním blokem. Opakovaně jsme na Kevina volaly a směřovaly k natažené ruce s piškotem. V tom okamžiku vyslovila ztěžka a potichu jeho jméno. Opakovaně jsme ji vybízeli k přivolání psa. Podruhé její přivolání bylo hlasitější a Kevin na něj reagoval. Zdálo se nám, že se na její tváři objevil úsměv. Uplynula hodina a někteří klienti domova začali odcházet. Schůzka skončila. Sestřičky odvedly své svěřence na oddělení. Společně s rehabilitační sestrou jsme hodnotily výsledky první návštěvy.

## Hodnocení

Z osmi přítomných klientů měl pozitivní vliv psa na tři obyvatele.

**Pan Vašek** - v Domově důchodců je proti své vůli. Uzavřel se do sebe, s nikým nekomunikuje, nedbá o svůj vzhled. Odmítá se zapojit do dopoledního zaměstnání. Takovou reakci na psa nikdo z personálu nečekal. Jeho projevy něžnosti jasně ukazují na psychické strádání. Není citově oploštělý, jak se všichni domnívali.

**Pan Lád'a** - pohybuje se na vozíčku z důvodu mozkové obrny. Současně trpí poruchou řeči. Snažil se přes svůj handicap na vozíčku pohybovat tak, aby mohl Kevina pohladit a udržet na klíně. Volal na něj a házel mu piškoty. Pes jej motivoval k pohybu horních končetin, snažil se psa přivolat, maximálně se na kontakt se psem soustředil.

**Paní Evženka** - patří k mladším obyvatelům domova. Trpí schizo-frenií a mentální retardací. Je pod silným vlivem své matky, která přišla do Domova důchodců později. S personálem komunikuje neverbálně, ostatních obyvatelů domova si nevšímá. Nikdy se nezapojila do denního zaměstnání. Příčinu nonverbální komunikace vidí v její diagnóze. Poprvé ji slyšeli mluvit až při kontaktu se psem. Její zájem a žárlivé chování všechny překvapilo. Další návštěvu jsme domluvily hned na následující den.

## Druhá návštěva

Rozhodly jsme se přivést dva psy. Druhým byl dvouletý střední pudlík jménem Artur. Opět jsme se sešli v pracovní místnosti, kde na nás čekalo, k našemu údivu, deset obyvatelů domova. Kromě toho se přišlo podívat i více zaměstnanců. Začaly jsme stejně jako včera. Ne všichni se však zapojili do hry se psy. Kevin byl trochu nespůj a držel se v blízkosti své majitelky. Artur vesele běhal a přijímal od každého nabízený piškot. Do místnosti stále někdo přicházel. Z chodby se ozýval hluk. Několik klientů odešlo, jiní přicházeli a zvědavě nahlíželi do místnosti. Do hry se psy se začali zapojovat i zaměstnanci. Pan Vašek vstal a uraženě odešel. Evženka se začala nervózně kývat na židli. Jen pan Lád'a sledoval organizační chaos s nadšením. Po pětácti minutách jsme se zdvořile rozloučily.

## Hodnocení

Opět jsme po zklidnění situace zhodnotily dnešní odpoledne. Přítomné sestřičky i s rehabilitační přiznaly, že po včerejším úspěchu na nás byli zvědaví skoro všichni zaměstnanci domova. Také klientů přivedli víc v domnění, že jim udělají radost. Pozitivně hodnotily chování pana Vaška a Evženky, kteří zůstali v místnosti plné lidí. Všimly jsme si, že jim vadilo, že nemají psa jenom pro sebe. Závěrem jsme se shodly na tom, že je třeba každou návštěvu předem podrobně naplánovat. Je třeba vyloučit rušivé elementy a hlavně tzv. obecnostvo.

## Hodnocení dosavadních výsledků

V canisterapeutickém kroužku jsme společně s paní učitelkou Buryovou zvolily jinou strategii dalších návštěv v Domově důchodců. Kolektivní canisterapie omezuje pasívnější obyvatele domova a dává šanci pouze mobilnějším. Je nutné navštěvovat klienty domova na pokojích. Telefonicky jsme se domluvily se staničními sestrami, abychom je o změně našeho záměru informovaly. Pro další canisterapii jsme přibraly dvě dvouleté fenky Shih-tzu: Aninku a Haiti. Rozdělily jsme se do tří dvojic a domluvily se kdo na které oddělení půjde.

## 6 Nový způsob realizace canisterapie

Tento způsob návštěv se nám osvědčil. Za panem Vaškem chodila Lenka s Lucií a psem Kevinem. Za Evženkou Lucie se psem Arturem. Kristýna s Lenkou a fenkou Aninkou navštěvovaly obyvatelky na **oddělení A**. Tady udělaly velkou radost paní Erně, která je vítala se slzami v očích. Paní Františka, která trávila většinu dne na lůžku měla pro psa vždy nějaký pamlssek. Dokonce se nám svěřila, že má na pokoji tajně kočku. Petra s fenkou Haiti navštěvovala na uzavřeném oddělení paní Anežku, upoutanou na lůžku po cévní mozkové příhodě. Výhodou návštěv na pokojích bylo soukromí klientů domova a pocit, že mají chvíli psa jenom pro sebe. Další návštěvy mají svůj ustálený řád. Scházíme se u Domova důchodců s paní učitelkou, která přiváží Kevina, Aninku a Haiti. Fenky jsou vždy vykoupané, protože je dáváme imobilním klientům do lůžka. Vždy máme stejného psa pro danou skupinu klientů, které postupně navštěvujeme. Na vrátnici čeká Evženka a vyhlíží pudlíka Artura s Luckou. Oba patří jenom jí. V přízemí se rozcházíme na jednotlivá oddělení. Nejdříve navštěvujeme imobilní obyvatele domova, kterým pokládáme Haiti a Aninku do lůžka. Někteří se snaží posadit, aby se mohli s nimi lépe mazlit. Potom procházíme oddělení chodících a umožňujeme jim vodit obě fenky na vodítku. Nezapomeneme se ukázat i zdravotnímu personálu na každém oddělení a zjistit další nové informace o změnách chování obyvatel domova. Někdy nás zdravotní sestry doprovázejí na pokoj a zkouší své svěřence, zda-li znají jména psů, a zjišťují, jaké dobroty jim schovali od oběda. Povzbuzují je při krátkých procházkách po oddělení a trochu je "zlíbí", když se snaží vzbudit u psů pozornost. Jinak vypadaly návštěvy u pana Vaška a paní Evženky. Oba akceptovali pouze svého psa. Za panem Vaškem chodila Lenka se psem Kevinem. Vždy čekal na pokoji, nejdříve se s Kevinem pomazlil a pak ho na vodítku vodil po domově. Povídal si pouze s Lenkou a Lucií. Ostatní, které potkával při procházkách s Kevinem, akceptoval a jednoslabičně odpovídal na otázky. Pokud o psa projevil zájem někdo jiný, uraženě odcházel. Paní Evženka se doslova upnula na pudlíka Artura. Vodila ho na vodítku po domově a venku před budovou. Byla velmi nervózní, když se Artur od ní vzdálil. Lucie ji naučila, jak Artura přivolat zpět. Zpočátku vyslovovala jen jeho jméno. Za měsíc ho dokázala k sobě zavolat sama. Naučila se zapínat vodítko, začala chodit bez opory po schodech. Největším úspěchem byla jednoduchá komunikace s ostatními zaměstnanci domova. Zapojila se i do denního zaměstnání s ostatními.

### 6.1 Přerušování projektu

V lednu byly zakázány návštěvy z důvodu chřipkové epidemie. Byly jsme nuceny návštěvy přerušit. Po třítydenní pauze jsme ve stejném obsazení přišly na návštěvu. Všichni z nás měli obrovskou radost. Dokonce nezapomněli ani jména psů. Psi se chovali, jako by nebyli v Domově důchodců jen jeden den. Jen paní Evženka nás nevítila. Zdravotní sestry nám řekly, že opět nemluví. Přišla Lucie s Arturem a vyzvala Evženku k procházce. Artur byl nedočkavý, chtěl ven. Pobíhal kolem ní a tahal za vodítko. Evženka vzala Lucií vodítko z ruky a šla se s Arturem projít. Trvalo další týden, než s námi opět začala mluvit. Pana Vaška jsme zastihly v kuřárně. Jakmile uviděl Kevina, vzal ho do náruče a odnesl si ho na pokoj. Lenky a Lucie si nevšiml. Hladil psa a mazlil se s ním. Pak vzal vodítko a beze slova se šel s Kevinem projít. Na dotazy zaměstnanců, které potkal odpovídal, několik lidí ho zastavilo a chtělo si Kevina prohlédnout. Opět se zatvářil uraženě, ale neodešel. Pevně držel vodítko, jako by se tentokrát s nikým nechtěl o svého psiho kamaráda dělit.

## 7 Resumé

Cílem našeho projektu byla aktivizace klientů z Domova důchodců, kteří přestávali mít zájem nejen o své okolí, ale i svou osobu. Prostřednictvím psa jsme doufaly, že dojde k obnovení emoční aktivity a tím i k odstranění komunikačního bloku. Zkusily jsme kolektivní canisterapii se skupinou klientů v pracovní



místnosti. Předpokládaly jsme, že se budou vzájemně napodobovat při hře se psem a dojde k navození vztahů mezi nimi právě prostřednictvím psa. Realita byla jiná. Skupina klientů domova o psa zájem měla, ale každý ho chtěl mít jen pro sebe. Byli zdrženlivější v projevu nadšení, žárlivě se sledovali a čekali až na ně tzv. "přijde řada". Změnily jsme strategii a přizpůsobily se jejich individuálním potřebám, zdravotnímu a psychosomatickému stavu. Zde jsme aplikovaly své znalosti z odborných předmětů ošetrovatelství, ošetřování nemocných a psychologie. Změny v chování všech navštěvovaných obyvatel domova jsme registrovaly už po dvou týdnech. Změnil se i přístup zdravotního personálu a ostatních zaměstnanců Domova důchodců ke klientům. Canisterapie jim dala společné téma. Psi se stali silným motivačním prostředkem i v ergoterapii. Tvořili, kreslili a ukazovali nám své obrázky. Naše pravidelné návštěvy se psy některým lidem ukázaly smysl života. Staly jsme se spojkou mezi jejich a vnějším světem.

## Závěr

Novou metodu canisterapie jsme uvedly do praxe. Průběh a výsledek byl nad očekávání dobrý. V Domově důchodců v Karviné Novém-Městě budeme v této činnosti pokračovat a získávat pro náš kroužek další zájemce. V budoucnu bychom rádi tímto způsobem pomáhaly starým a chronicky nemocným pacientům, kteří jsou v léčebnách dlouhodobě nemocných a na odděleních následné péče. Bohužel zdravotnická zařízení se této psychologické metodě brání z hygienických důvodů. Společně jsme v kroužku vypracovaly návrh psychoterapie a aktivizace u starých a chronicky nemocných (viz příloha 5). Poskytly jsme ho k hodnocení zdravotníkům v NsP. Havířov a NsP. Karviná. Chceme dokázat, že canisterapie má v současnosti nezastupitelné uplatnění jako součást léčby u lidí s psychickou frustrací, nebo syndromem hospitalismu. Rádi bychom seznámily i ostatní studenty středních zdravotnických škol s činností našeho kroužku a metodou realizace canisterapie u starých lidí. Pokud se nás zapojí víc, bude méně psychicky strádajících a opuštěných lidí v sociálních ústavech.



## Literatura

1. Galajdová, L. Canisterapie - přátelství se psem léčí. Zdraví. 1998, č. 5, s. 58
2. Galajdová, L. Canisterapie. Praktický lékař. 77, 1997, č. 12
3. Galajdová, Z. a L. Jak soužití se zvířaty pomáhalo utvářet myšlení člověka. Svět psů. 72, 1999, č.2
4. Galajdová, Z. O vztahu lidí a zvířat. Svět psů. č.1 1999
5. Hause, B. Získat člověka jako přítele. Svět psů č.67 1995
6. Kohoušek, M. Vše začalo jednou anketou a třemi kočkami. Pes přítel člověka. 44, 1999, č.1
7. Kolektiv: Zvířata v domovech pro seniory (příručka pro návštěvní programy, držení a chování zvířat v zařízeních nejen pro seniory). Praha: Hestia, 1998

## Přílohy

### Příloha č.1 Canisterapeutický kroužek

#### Canisterapeutický kroužek

**Zaměření:** Využití psa k psychoterapeutické činnosti u dětí a dospělých, kteří jsou závislí na pomoci jiných ze zdravotních důvodů.

#### Cílem je:

1. uplatnit dosavadní studium v odborných předmětech při kontaktu s veřejností, využít zkušenosti z odborné praxe (sestra-pacient) v oblasti empatie
2. posilovat pocit zodpovědnosti v rámci budoucí profese u studentek SZŠ
3. využití volného času k veřejně-prospěšné činnosti
4. prezentace SZŠ v rámci SOČ - oblast zdravotnictví-psychologie

Canisterapeutický kroužek je vhodný pro studentky 3. a 4. ročníků, které praktikují ve zdravotnických zařízeních a předpokládá se u nich psycho-sociální vyspělost.

**Vedení kroužku:** Mgr. Ivona Buryová

#### Zajišťuje - program činnosti

- organizační záležitosti (kontakty s vedoucími pracovníky ve zdravotnických a sociálních zařízeních při org. Canisterapie)
- kontakt s chovateli
- kontaktní schůzky se studenty SZŠ dvakrát týdně

#### Členové kroužku - jsou povinni pravidelně docházet na schůzku

- podílejí se na vypracování projektů canisterapie v předem domluvených zdravotnických a sociálních zařízeních
- dokumentují svou činnost a vyhodnocují výsledky na kontaktních schůzkách

Vedení školy bude průběžně informováno o činnosti kroužku, změně počtu členů, o spolupráci s příslušnými institucemi a úspěšnosti jednotlivých projektů.

Kroužek započal svou činnost 18.září 2000



## **Příloha č.2 Hodnocení výsledků rehabilitační pracovníci**

### **Domov důchodců KARVINÁ,U Bažantnice 15/1564, 735 06 Karviná - Nové Město**

**Věc:** využití canisterapie v domově důchodců - zpráva

V místnosti pro pracovní výchovu se scházejí obyvatelé z celého našeho zařízení. Vytvářejí zde různé dekorace, výrobky, výšivky nebo jen poslouchají hudbu a vykládají si s přáteli. S navazováním kontaktu mezi sebou měli určití obyvatelé problém, těžko se jich přesvědčovalo k jakékoliv činnosti nebo jen ke kontaktu mezi jinými obyvateli. Výrazná změna nastala u mnohých obyvatel s příchodem pejsků do našeho domova důchodců a využitím canisterapie. Do pracovní terapie rázem začali docházet i takoví obyvatelé, kteří neměli zájem o žádnou činnost /byli apatičtí, negativně nastavení na všechny podněty/. Přítomnost pejsků měla příznivý vliv hlavně na citově strádající a psychicky nevyrovnané jedince.

Vypracovala: Kollárová

## **Příloha č.3 Hodnocení výsledků staničními sestrami**

### **Hodnocení canisterapie na psychiku obyvatel Domova důchodců v Karviné**

Evženie Kaletová.

Jde o padesátiletou těžkou schizofreničku, která je mentálně postižená již od narození. S nikým nemluví, je uzavřená do sebe. Již po prvním setkání se psy začala mírně komunikovat s okolím a s každou další návštěvou hovořila víc. Začala odpovídat na otázky a opakovat některé části hovorů. Dobře si pamatovala jména psů, které nám ráda řekla. Měla velkou radost, když si mohla vzít psa do náruče, nebo ho vést na vodítku. V době Vánočních svátků nastala delší pauza mezi návštěvami. Evženka se opět uzavřela do sebe, přestala odpovídat na otázky a čekala, kdy pejsci opět přijdou.

Anna Postolková

Osamělá osmdesátiletá paní, bez jakýchkoliv návštěv. Cítí se osamělá. Návštěvy pejsků vítala s velkým nadšením a radostí. Všem potom vyprávěla, že měla na pokoji psy a že zase určitě přijdou.

Velkou radost měla z pohlednice od děvčat, na které byl pejsek s vánočním přáním. Pohlednici má stále u sebe, na pejsky vzpomíná a těší se na další návštěvu.

Vypracoval kolektiv zdravotních sester z oddělení A



#### **Příloha č.4 Hodnocení vrchní sestrou Domova důchodců v Karviné L. Langhammerovou**

##### **Hodnocení Canisterapie u obyvatele V.M. narozen r. 1946**

Byl umístěn do Domova důchodců Karviná proti své vůli jako nesvéprávný svým opatrovníkem v roce 1990.

Proti umístění protestoval, nechtěl se smířit se svým osudem a několikrát z DD utekl - avšak neúspěšně. Vždy byl přivezen zpět. Později se s umístěním smířil, avšak uzavřel se do sebe a odmítal komunikovat se svým okolím. Až v posledním roce se jeho komunikace omezila na otázky ohledně zájezdů a důchodu.

Ke změně došlo při návštěvách studentek SZŠ Karviná, které ho začaly navštěvovat s využitím terapie za přítomnosti psíka - Canisterapie. Toto mělo příznivý vliv na jeho myšlení a komunikaci s okolím. Došlo k aktivizaci zablokovaných center a v přítomnosti psíka se začal usmívat, mluvit na něho, hrát si s ním a mazlit se. Prakticky stále, nehladě na den a čas se na svého nového kamaráda dotazoval a hledal ho v pracovní terapii, kde se každý týden scházeli.

Závěrem lze shrnout, že sice V.M. na komunikaci s člověkem moc nezáleží, avšak nevyhýbá se jí. Dovede však dát najevo radost a uspokojení při kontaktu tu se zvířetem, které si oblíbil.

Langhammerová L.

vrchní sestra  
DOMOV DŮCHODCŮ  
Na Bažantnici 1564  
tel.: 069/634 86 51                      069/634 86 51  
735 06 Karviná - Nové Město



## **Příloha č.5 Návrh způsobu aktivizace starých a chronicky nemocných ve zdravotnickém zařízení**

### **Psychoterapie v geriatрии**

**Cíl:** podpořit zájem o vlastní osobu, psychická aktivita, komunikace, zájem o samostatné uspokojování bio-psycho-sociálních potřeb, snížit potřebu psychofarmakologických léků.

**Prostředky:** řízený rozhovor, fotografický a obrazový materiál, barevné kostky a molitanové míčky pro nácvik jemné motoriky, pomůcky k sebeobsluze, audio, možnost canisterapie.

**Objekt realizace:** Geriatrickí klienti s chronickým onemocněním, demence, frustrace, neschopnost vyrovnat se a přizpůsobit sociální změně, absence rodiny, komunikační blok s příbuznými.

**Plán:** Vždy individuální vzhledem k věku klienta, lékařské diagnóze, psychosomatickému stavu a sociálních potřeb.

Velmi důležitá je spolupráce s lékařem a ošetřujícím personálem při získávání informací o klientovi a zpětně informovat o psychosomatických změnách v průběhu psychoterapeutického působení. Jednotně působit na klienta při jeho aktivizaci. Z lékařského hlediska přehodnotit indikaci nebo dávkování sedativ, antidepresiv přes den. Informovat rodinu, seznámit ji s cílem psychoterapeutického působení, získat ji ke spolupráci nebo naopak snížit její negativní vliv na klienta pokud nejeví o jeho osobu upřímný zájem. V úvodu zjistit vizuální a auditivní schopnosti klienta, zajistit v rámci možností příslušné pomůcky (brýle, sluchadlo apod.) Individuální psychoterapeutický plán bude zpracován písemně, před jeho realizací seznámit zdravotnický tým. Realizace a výsledky budou průběžně dokumentovány a k dispozici zdravotníkům na oddělení.

**Způsob realizace:** Vždy individuální vzhledem k věku klienta, lékařské diagnóze, psychosomatickému stavu a sociálních potřeb.

**1. týden** - zpočátku krátké návštěvy - asi 20 minut - dvakrát týdně. Cílem bude vzájemná důvěra mezi klientem a dvěma studentkami 3. a 4. roč. SZŠ, které se podílejí na realizaci celého projektu. Forma - rozhovor. - zhodnocení získaných informací od klienta, vypracovat plán činností k uspokojení sociálních a psychických potřeb, zvážit somatické možnosti k fyzické aktivizaci.

**2. týden** - estetická úprava klienta, posazení do křesla, příprava k procvičení jemné motoriky, rozhovor cílený se zaměřením na vzpomínky. Cílem je fyzická a především duševní aktivizace.

**3. týden** - estetická úprava - evokovat klienta k sebeobsluze - krátkodobá chůze (záleží na zdravotním stavu) mimo pokoj klienta. (jinak využít vozíčku). Komunikace se zaměřuje na klientovy problémy a přání. Cílem je posílení sebevědomí a další existence.

**4. týden** - estetická úprava - podporovat samostatnost klienta - chůze mimo pokoj. K následné celkové aktivizaci využít canisterapeutického psa. Cílem je uspokojení citových potřeb, vzbudit aktivní zájem a posílit potřebu seberealizace. Této schůzky se zúčastní i chovatel, který koriguje činnost psa.

Vzhledem k vysokému motivačnímu výsledku, kterou canisterapie má by bylo vhodné pokračovat minimálně další dva týdny a zvyšovat nároky na klienta po stránce samostatné sebeobsluhy, posazování, chůze, komunikace s okolím a posilovat vědomí vlastní potřebnosti. Rozhovory se budou zaměřovat na jeho další budoucnost a existenční možnosti.

**Závěr:** Cílem celého projektu je návrat člověka k samostatnému uspokojování bio-psycho-sociálních potřeb v rámci svých možností. Vzbudit existenční zájem a komunikaci s okolím. Připravit tak klienta na případné sociální změny aniž by byl frustrován ale naopak měl pocit své spoluúčasti a rozhodování.

Na vypracování projektu spolupracovaly studentky 3. a 4. ročníku SZŠ Karviná.



## **Příloha č.6 Hodnocení projektu CANISTERAPIE**

Pracuji na oddělení následné péče v Karviné. Jsou zde hospitalizováni pacienti s nejrůznější problematikou. Chronická onemocnění, onkolog. onemocnění - obvykle v terminálním stádiu, chirurg. onemocnění, psych. a sociální pacienti. Převážně se jedná o geriatrické pacienti. Pokud tito nemocní mají rodinné zázemí, jsou většinou snaživí, spolupracují, komunikují. Jedná se ale i o pacienty, kteří nemají kam jít, rodina je z nějakého důvodu opustila, nebo není schopna se o ně postarat. Tito pacienti většinou citlivě strádají, mají menší chuť do života, nebo chtějí dokonce zemřít. Odmítají spolupracovat někdy i komunikovat. Pak záleží na ošetřujícím personálu jak dovede tyto pacienty motivovat ke spolupráci. Je to ale velmi těžké a složité. Také časově velmi náročné.

Oceňuji to, co se Vám povedlo v DD. Myslím si, že canisterapie by měla být umožněna hlavně v sociálních ústavech. Zde jsou hospitalizováni většinou staří a opuštění lidé. Ve zdravotnických zařízeních by bylo z hlediska hygienického určitě těžké canisterapii provádět. Váš projekt, pokud ho mohu hodnotit, hodnotím pozitivně.

Filipová Alena

VS odd. následné péče

NsP Karviná Ráj

tel.: 069/638 33 94

069/638 33 94